

nederlandse vereniging van pedagogen en onderwijskundigen

De kracht van pedagogen

Pedagogische visie

De kracht van pedagogen

Een visie op de bijdrage van pedagogen aan een veerkrachtige samenleving

Deze pedagogische visie is opgesteld in opdracht van de Nederlandse vereniging van pedagogen en onderwijskundigen (NVO).

De visie is tot stand gekomen met inbreng van pedagogen, orthopedagogen en ortho-pedagoog-generalisten, onderwijskundigen, opleiders, onderzoekers, NVO-leden en -medewerkers en samenwerkingspartners. Zij hebben vanuit verschillende werkvelden en perspectieven bijgedragen aan het formuleren en aanscherpen van de visie.

Deze visie geeft richting aan pedagogen en aan de verdere ontwikkeling van het vak, en nodigt werkgevers, opleiders en samenwerkingspartners uit om samen de pedagogische kracht in onze samenleving te versterken.

Beeld: foto op voorblad gegenereerd met AI (OpenAI), zonder gebruik van bestaande foto's. Overige foto's betreffen stockfoto's.

September 2026

De pedagogische visie
in één oogopslag

1 Pedagogisch perspectief

Pedagogen zijn deskundig in het begrijpen van de wisselwerking tussen mensen en hun omgeving én het handelen daarnaar. Vanuit dit perspectief versterken we ontwikkelkansen en bouwen we aan opvoed-, leer- en leefomgevingen waarin mensen kunnen meedoen, zich ontwikkelen en tot hun recht komen. Vanuit dit pedagogisch perspectief brengen wij onder meer:

- Verbinding
- Duiding
- Overzicht
- Handelingsperspectief
- Schakelen tussen generalistische en specialistische expertise
- Versterking

2 Onze uitgangspunten

De pedagogische visie krijgt pas betekenis wanneer zij richting geeft aan het handelen in de praktijk.

- Wij vertrekken vanuit de omgeving
- Wij stellen het perspectief van de mens in diens omgeving centraal
- Wij werken samen
- Wij dragen bij aan een positieve kwaliteit van leven
- Wij handelen zorgvuldig
- Wij werken wetenschappelijk en praktisch onderbouwd en verantwoord
- Wij sluiten zoveel mogelijk aan bij het normale leven

3 Onze ambities voor de toekomst

Met vier doelstellingen geeft de pedagogische visie richting aan het handelen, de positionering en de verdere ontwikkeling van pedagogen, biedt werkgevers handvatten om de pedagogische meerwaarde binnen organisaties te herkennen en te benutten, en vormt een inhoudelijk kompas voor de opleidingen die toekomstige pedagogen voorbereiden op hun professionele doel.

- We versterken de pedagogische basis
- We richten ons op welzijn en levenslange ontwikkeling
- We zetten in op begrijpen en handelen, niet op classificeren
- We agenderen en spreken ons uit

Voorwoord

Een samenleving waarin ieder mens zich kan ontwikkelen, mee kan doen en tot diens recht kan komen, ontstaat niet vanzelf. Dat vraagt om aandacht voor hoe mensen opgroeien, opvoeden, leren en samenleven. Juist daar ligt de kracht van de pedagoog.

Als beroepsgroep beschikken pedagogen over een onderscheidende manier van kijken: het pedagogisch perspectief. Zij zien ontwikkeling niet los van de omgeving, maar begrijpen de wisselwerking tussen mensen en de omgeving waarin zij leven. Zij handelen hiernaar. Pedagogen kijken niet alleen naar wat er misgaat, maar vooral naar wat ontwikkeling mogelijk maakt. Zij betrekken de mensen en omgevingen die van invloed zijn op iemands ontwikkeling en zoeken naar wat nodig is om mens en omgeving beter op elkaar te laten aansluiten. Daarbij maken zij steeds de professionele afweging wat in een specifieke situatie .bijdraagt aan goed ontwikkelen en opgroeien, leren en samenleven.

Met deze pedagogische visie spreekt de Nederlandse vereniging van pedagogen en onderwijskundigen (NVO) uit waar de beroepsgroep voor staat, welke bijdrage pedagogen leveren en welke ambities we hebben. De visie biedt richting aan de verdere ontwikkeling van het vak en roept (toekomstige) pedagogen op om het pedagogisch perspectief zichtbaar te maken: in de praktijk, in organisaties, in beleid en in het maatschappelijk debat.

Deze visie is tot stand gekomen dankzij de inzet van vele pedagogen, onderzoekers, opleiders en samenwerkingspartners. Hun betrokkenheid, kennis, ervaring en kritische reflecties hebben bijgedragen aan een visie die geworteld is in de praktijk en gericht is op de toekomst. Daarmee is deze visie niet alleen van de NVO, maar voor en van de beroepsgroep als geheel.

Deze visie is geen eindpunt, maar een gezamenlijk vertrekpunt. Nu is het aan ons gezamenlijk om de pedagogische visie tot leven te brengen. Door het pedagogisch perspectief uit te dragen, ernaar te handelen en zichtbaar te maken welke meerwaarde het heeft. Zo versterken we niet alleen ons vak, maar vooral de bijdrage die we als pedagogen kunnen leveren aan de samenleving.

Namens het NVO-bestuur,
Gerard van Egmond (voorzitter)

Inhoudsopgave

Voorwoord

1. Het pedagogisch perspectief
1.1 Waar staan wij voor?
1.2 Kracht van het pedagogische perspectief

2. Onze uitgangspunten

3. Onze ambities
3.1 We versterken de pedagogische basis
3.2 We richten ons op welzijn en levenslange ontwikkeling
3.3 We zetten in op begrijpen en handelen, niet op classificeren
3.4 We agenderen en spreken ons uit

4. Achtergrond en verdieping

5. Begrippenlijst

De wereld waarin mensen opgroeien, leren, werken en samenleven verandert voortdurend. Dat vraagt ook om een heldere positionering van onszelf als pedagogen, als beroepsgroep en van de pedagogiek als stroming.

Deze pedagogische visie geeft richting aan onze rol en meerwaarde. De visie laat zien waar wij voor staan en formuleert onze ambities voor de toekomst.

De visie biedt daarmee een gezamenlijke basis voor pedagogen, opleiders, onderzoekers, beleidsmakers, samenwerkingspartners en studenten. Hiermee draagt de visie bij aan een herkenbare positionering van ons als pedagogen, de beroepsgroep en van de pedagogiek als stroming.

De visie bestaat uit twee onderdelen. In het eerste deel beschrijven we het pedagogisch perspectief: het mens- en samenlevingsbeeld dat ons vertrekpunt vormt, de kracht van het pedagogisch perspectief en onze uitgangspunten. In het tweede deel formuleren we onze ambities die richting geven aan hoe we de komende jaren een bijdrage willen leveren aan de samenleving.

Tip!
Klik op een hoofdstuk om hier direct naartoe te gaan. Klik op het Menu-icoon rechtsboven om terug te keren naar deze pagina.

Meer weten over de begrippen uit de pedagogische visie?
Zie **5. Begrippenlijst** voor meer informatie.

2. Het pedagogisch perspectief

1.1 Waar staan wij voor?

Het pedagogisch perspectief is een manier van kijken naar ontwikkeling, waarin de wisselwerking tussen mens, omgeving en samenleving centraal staat. Vanuit dit perspectief versterken wij ontwikkelkansen en de omstandigheden die bijdragen aan goed opgroeien, leren en samenleven. Door te handelen vanuit het pedagogisch perspectief dragen wij eraan bij dat mensen mee kunnen doen en tot hun recht komen binnen de omgeving waarin zij leven.

Het pedagogisch perspectief is ons mens- en samenlevingsbeeld en vormt het vertrekpunt van ons handelen. Vanuit dit vertrekpunt geloven wij in een samenleving waarin ieder mens kan meedoen. Een samenleving waarin verschillen er mogen zijn en waarin mensen, ongeacht hun achtergrond, mogelijkheden of beperkingen, worden gezien. Niet de vraag hoe mensen zich moeten aanpassen aan hun omgeving staat centraal, maar hoe mensen en hun omgeving zo op elkaar kunnen aansluiten dat mensen zich kunnen ontwikkelen, veerkrachtig zijn en kwaliteit van leven ervaren. Mensen zijn niet alleen ontvangers van opvoeding, ondersteuning en zorg, maar geven zelf betekenis aan hun leven en omgeving en hebben, passend bij hun mogelijkheden, recht op zeggenschap en invloed.

Het pedagogisch perspectief is een onderbouwd perspectief, gebaseerd op theoretische kennis, wetenschap en praktijkervaring. Daarnaast gaat het pedagogisch perspectief uit van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, het VN-Kinderrechtenverdrag en het VN-Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap. Deze verdragen vormen voor pedagogen niet alleen een juridisch kader, maar ook een pedagogisch kompas. Zij onderstrepen dat ieder mens recht heeft op ontwikkeling, gelijkwaardige behandeling en participatie. Als pedagogen zetten wij ons in voor een omgeving waarin deze rechten ook daadwerkelijk kunnen worden gerealiseerd.

1.2 Kracht van het pedagogische perspectief

Vanuit onze pedagogische expertise brengen wij een onderscheidende en onderbouwde blik in op vraagstukken rondom ontwikkeling, opvoeding, leren en samenleven. We baseren ons op het pedagogische perspectief, onderbouwd met wetenschappelijke kennis en professionele expertise. Het pedagogisch perspectief gaat uit van het begrijpen van ontwikkeling vanuit de wisselwerking tussen mensen en hun omgeving en de vertaling hiervan naar passende ondersteuning en handelingsperspectieven.

Pedagogisch perspectief:
Pedagogen zijn deskundig in het begrijpen van de wisselwerking tussen mensen en hun omgeving én het handelen daarnaar.

Maatschappelijke vraagstukken vragen om samenwerking tussen verschillende disciplines. Vanuit onze pedagogische expertise hebben we een beter begrip van de samenhang tussen mensen, hun omgeving en de samenleving. Zo dragen wij bij aan ontwikkeling, passende ondersteuning, duurzame oplossingen en sterke opvoed-, leer- en leefomgevingen.

Hoe pedagogen het verschil maken

Afhankelijk van de situatie en de mensen met wie wij werken, vervullen wij verschillende rollen. Hierbij maken we vanuit het pedagogisch perspectief het verschil. Wij brengen onder meer:

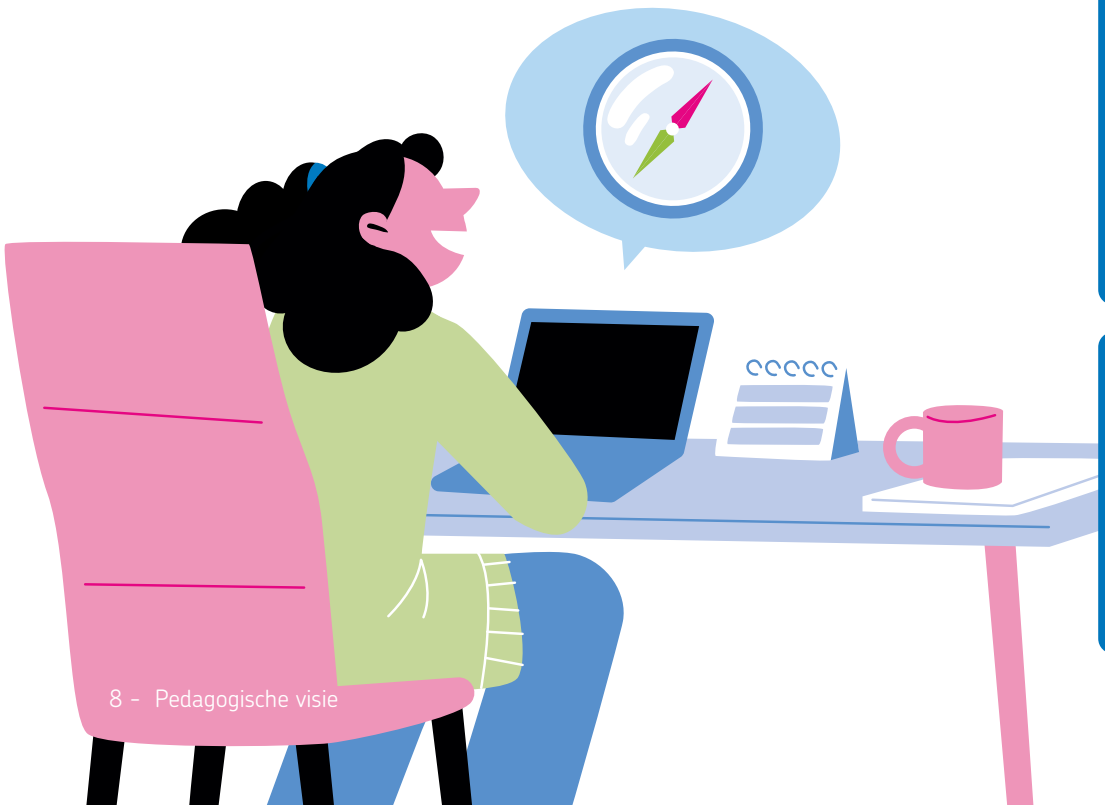
Een voorbeeld van een pedagoog: **Wanneer een systeem vastloopt**

“Een jonge vrouw met een verstandelijke beperking raakt ernstig ontregeld. De manager van de locatie stuurt aan op verhuizing anders moet er zorgbeëindiging worden aangevraagd. Dat zou kunnen betekenen dat de jonge vrouw zomaar zonder passende ondersteuning komt te staan. Vanuit de jonge vrouw geredeneerd is zij gebaat bij een vaste woonplek en geen nieuwe verhuizing. Ik, een orthopedagoog, bracht daarom de kwaliteit van de organisatie naar voren: wij hebben genoeg expertise om de situatie op te vangen. Ook wijs ik op de risico’s van verhuizen voor deze cliënt en doe ik voorstellen voor methodische stappen richting stabiliteit. Ik gaf deze cliënt een stem op het moment dat het systeem vooral naar zichzelf keek. Zo voorkom ik dat een systeem dat bedoeld is om mensen te beschermen, mensen kan ‘vermalen’ wanneer er vooral naar overlast, efficiëntie of risico’s wordt gekeken.“

Meer lezen over dit voorbeeld?
Zie: Kwetsbare mensen een stem geven: over macht, systeemfalen, zorgethiek en de rol van de orthopedagoog - Ik kan het
Voor meer voorbeelden hoe pedagogen het pedagogisch perspectief in de praktijk brengen? Zie: Ontmoet de NVO-pedagoog! - Ik kan het.

2. Onze uitgangspunten

De pedagogische visie krijgt pas betekenis wanneer zij richting geeft aan het handelen in de praktijk. De onderstaande uitgangspunten beschrijven de gedeelde pedagogische principes die ons helpen om in uiteenlopende situaties zorgvuldig afwegingen te maken en vanuit een pedagogisch perspectief te handelen. Deze uitgangspunten vormen de basis van ons dagelijks handelen en van de opleidingen die pedagogen voorbereiden op hun professionele rol.

Uitgangspunt 1
Wij vertrekken vanuit de omgeving

Ontwikkeling en gedrag bekijken wij altijd in relatie tot de omgeving. We nemen de tijd om gedrag en ontwikkeling te begrijpen binnen de sociale relaties en leefomgevingen waarin deze plaatsvinden.

Uitgangspunt 2
Wij stellen het perspectief van de mens in diens omgeving centraal

Het perspectief van kinderen, jongeren, volwassenen en ouderen, oftewel de mens, is het vertrekpunt voor ons handelen. We luisteren naar hun ervaringen, behoeften en mogelijkheden. Wij zien altijd de mens achter de cliënt, stellen diens perspectief centraal en vertegenwoordigen dit perspectief indien nodig. In dit perspectief hebben we altijd oog voor de omgeving van de mens.

Uitgangspunt 3
Wij werken samen

Ontwikkeling ontstaat in relatie tot anderen. Daarom werken wij samen met de mensen om wie het gaat, opvoeders, naasten en andere professionals aan gedeeld begrip en duurzame oplossingen.

Uitgangspunt 4

Wij dragen bij aan een positieve kwaliteit van leven

Het bijdragen aan een positieve kwaliteit van leven staat centraal in ons handelen. Daarom sluiten wij aan bij wat mensen nodig hebben om zich gezien, veilig en verbonden te voelen, mee te doen waar dat kan en tot hun recht te komen op een manier die bij hen past.

Uitgangspunt 5

Wij handelen zorgvuldig

Complexe situaties vragen om professionele afweging, reflectie en ruimte voor onzekerheid. Daarom onderzoeken wij situaties zorgvuldig, wegen wij verschillende perspectieven af en sluiten wij aan bij de behoeften van mensen en hun omgeving.

Uitgangspunt 6

Wij werken wetenschappelijk en praktisch onderbouwd en verantwoord

Al ons handelen is gebaseerd op de meest recente kennis vanuit wetenschap, praktijk en hulpverleners-en cliëntperspectief. We gebruiken de kennis van de pedagogische wetenschap en passen deze integraal toe in alle vraagstukken waar we aan werken.

Uitgangspunt 7

Wij sluiten zoveel mogelijk aan bij het normale leven

Wij sluiten aan bij het gewone leven waar dat kan en bieden specialistische ondersteuning waar dat nodig is. Op ieder niveau blijft het pedagogisch perspectief leidend: ontwikkeling, relaties en de omgeving vormen altijd het uitgangspunt van ons handelen. De pedagogische ondersteuning die we bieden, stemmen we af op de vraag en problematiek die speelt (ook wel pedagogische ladder).

Meer weten?

Onze uitgangspunten zijn gebaseerd op wetenschappelijke inzichten, o.a. Bowlby (1988), Bronfenbrenner (1994), Deci & Ryan (1985, 2000 en 2017), Luijk en collega's (2025), Rogers (1961), Timmers-Huigens (2004), Van der Horst en collega's (2025)

3. Onze ambities

Vanuit ons pedagogisch perspectief kijken we vooruit. De ontwikkelingen in de samenleving vragen om een verdere versterking van het pedagogisch perspectief en om een duidelijke positionering van de pedagoog. Daarom formuleren we een aantal ambities voor de komende jaren. De ambities geven richting aan de ontwikkeling van ons als beroepsgroep: welke rol willen wij de komende jaren vervullen? Ze laten zien waar wij als pedagogen gezamenlijk aan willen bijdragen.

Hiermee geeft de visie richting aan het handelen, de positionering en de verdere ontwikkeling van pedagogen, biedt zij werkgevers handvatten om de pedagogische meerwaarde binnen organisaties te herkennen en te benutten, en vormt zij een inhoudelijk kompas voor de opleidingen die toekomstige pedagogen voorbereiden op hun professionele rol.

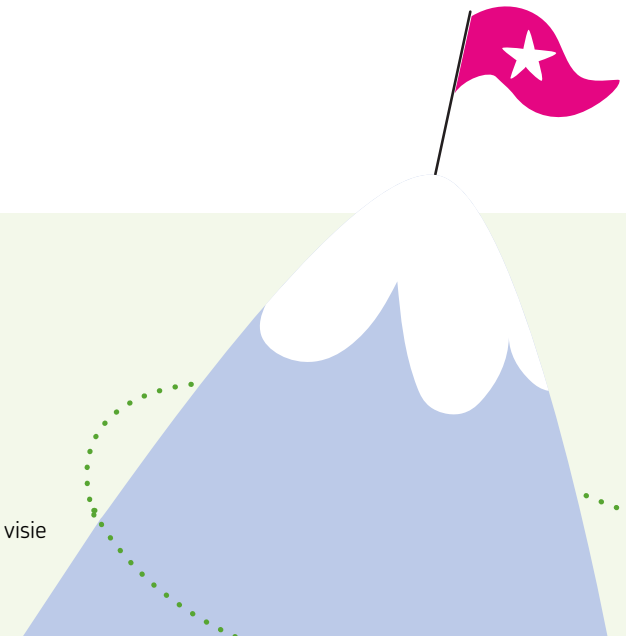
Per ambitie beschrijven we wat deze betekent voor de beroepsgroep en illustreren we deze met praktijkvoorbeelden van pedagogen. Zo laten we zien hoe de ambities uit deze visie nu al van meerwaarde zijn in de dagelijkse praktijk en hoe zij richting geven aan de toekomst van de pedagogiek.

Ambitie 1
We versterken de pedagogische basis

Ambitie 2
We richten ons op welzijn en levenslange ontwikkeling

Ambitie 3
We zetten in op begrijpen en handelen, niet op classificeren

Ambitie 4
We agenderen en spreken ons uit

3.1 We versterken de pedagogische basis

Ambitie:
Als pedagogen brengen wij het pedagogisch perspectief in de leefwereld van mensen. Dat is belangrijk, omdat een sterke pedagogische basis niet vanzelfsprekend is. Opvoed- en ontwikkelvragen worden steeds vaker benaderd als individuele zorgvragen, terwijl de omgeving en samenleving juist een belangrijke rol speelt in het voorkomen, opvangen en oplossen van problemen. Daarom zetten wij in op het versterken van de pedagogische basis: niet pas wanneer ondersteuning nodig is, maar juist ook daarvoor.

We erkennen en dragen uit dat problemen bij ontwikkeling horen. Daarom zetten we in op normaliseren waar dat kan. Dit doen we niet enkel in reactie op hulpvragen, maar ook bij het pedagogisch helpen inrichten van de samenleving. Op deze manier werken we preventief aan een stevige, brede pedagogische basis.

We richten ons op individuen, hun sociale omgeving én de relatie hiertussen. Wij versterken de pedagogische basis door vroeg omgevingsgericht te werken aan veilige en ontwikkelingsbevorderende omgevingen. Hiermee dragen we bij aan de weerbaarheid en veerkracht in de maatschappij Dit doen we op de kinderopvang, in scholen, buurten, verenigingen, publieke ruimte, sociale verbanden en gemeentelijk beleid.

"Door structureel mee te denken met het schoolteam over een veilige en positieve leeromgeving versterken we de pedagogische basis voor alle leerlingen, niet alleen voor degenen die extra ondersteuning nodig hebben."
- Pedagoog

Een voorbeeld van een pedagoog

"Een moeder meldde zich bij mij met zorgen over haar peuter. Hij had veel driftbuien, sliep slecht en trok zich steeds vaker terug op de opvang. Ze was bang dat er sprake was van een ontwikkelingsprobleem. Door niet alleen naar het kind te kijken, maar naar de situatie van het hele gezin, bleek dat de ouders al lange tijd overbelast waren en nauwelijks steun uit hun omgeving kregen. We brachten samen het informele netwerk weer in beeld en maakten afspraken over hoe familie en vrienden konden ondersteunen. Toen er meer rust en ruimte ontstond, verbeterde ook het gedrag van het kind. Enkele maanden later was er meer rust in het gezin, namen de zorgen af en bleek specialistische hulp niet meer nodig."

Meer weten?
Zie voor meer informatie o.a. NJI (2023), Prinsen en collega's (2025), Trimbos (2020), Tweede Kamer der Staten-Generaal (2025), VNG (2025)

3.2 We richten ons op welzijn en levenslange ontwikkeling

Ambitie:
Wij zetten ons in voor goede opvoeding, welzijn en positieve ontwikkeling van alle kinderen en jongeren, en van volwassenen in een afhankelijkheidsrelatie. Wij zijn van meerwaarde in alle levensfasen van een mens, van zwangerschap en geboorte tot volwassenheid en ouderdom, en binnen sectoren als (kinder)opvang, onderwijs, jeugdzorg, geestelijke gezondheidszorg (GGZ), zorg voor mensen met een beperking en ouderenzorg. Ontwikkeling stopt immers niet bij de volwassenheid. In iedere levensfase dragen betekenisvolle relaties, een passende omgeving en aandacht voor kwaliteit van leven positief bij aan welzijn en ontwikkeling.

Vanuit het pedagogisch perspectief kijken wij niet alleen naar de hulpvraag of beperking van een mens, maar juist ook naar diens ontwikkelmogelijkheden, relaties en omgeving. Daarbij hebben we oog voor afhankelijkheid, kwetsbaarheid en kwaliteit van leven. Ook wanneer mensen langdurig ondersteuning nodig hebben, blijven wij zoeken naar wat iemand nodig heeft om zich te kunnen ontwikkelen, betekenisvolle relaties te onderhouden en zo veel mogelijk regie over het eigen leven te ervaren. Juist daarin ligt de pedagogische meerwaarde.

“Uiteindelijk gaat het om het duiden van gedrag in een bepaalde omgeving en de vraag hoe hier het beste bij aan te sluiten. Daarvoor maakt het niet uit hoe oud iemand is, welke ondersteuning ze ontvangen of waar ze wonen. De kracht van de pedagogen is dat we naar de hele persoon én hun omgeving kijken.”
- Pedagoog

Het gaat over het individu in relatie tot diens omgeving: de Ik en De Ander. Levensfase maakt daarin niet uit
- Pedagoog

Een voorbeeld van een pedagoog

“Op een afdeling voor mensen met dementie woonde een vrouw die steeds minder contact maakte met anderen. De aandacht ging vooral uit naar haar zorgbehoefte en dagelijkse verzorging. Als pedagoog ben ik samen met haar familie en verzorgenden gaan kijken naar wie zij vóór haar dementie was: wat haar betekenis gaf, welke relaties belangrijk voor haar waren en welke gewoonten houvast boden. We richtten de begeleiding anders in, betrokken haar familie actiever en sloten beter aan bij haar levensverhaal. Ze zocht weer vaker contact, nam deel aan activiteiten en ervoer zichtbaar meer rust en plezier. Waar anderen vooral een zorgvraag zagen, bleef ik kijken naar haar ontwikkeling, identiteit en kwaliteit van leven.”

3.3 We zetten in op begrijpen en handelen, niet op classificeren

Ambitie:

Wij duiden gedrag en ontwikkeling in de sociaal-fysieke omgeving waarin iemand zich beweegt, en vertalen dit direct naar passend pedagogisch handelen. Daarbij kijken we niet alleen naar wat iemand laat zien, maar vooral naar wat iemand nodig heeft om zich te ontwikkelen. We wachten niet af tot een classificatie beschikbaar is. We zijn proactief, vanaf de start van het contact.

Diagnostiek is geen voorwaarde om te handelen. Wanneer diagnostiek wordt ingezet, is deze gericht op het begrijpen en herkennen van gedrag, gevoel en ontwikkelings-achterstanden en het bepalen van passende ondersteuning. Begrijpen vormt het vertrekpunt voor passend pedagogisch handelen. Classificatie kan daarbij helpend zijn, maar is geen vanzelfsprekend uitgangspunt. Dit betekent dat er ruimte is om te handelen en interveniëren zonder eerst te classificeren.

Begrijpen en handelen vinden plaats binnen de context van het dagelijks leven, gebaseerd op wetenschappelijke kennis, professionele expertise en de ervaringen van mensen zelf. Wanneer iemand vastloopt, zich niet begrepen voelt of niet tot zijn recht komt, zit dat (juist) niet alleen in de persoon, maar is er een mogelijke mismatch tussen wat iemand in de basis nodig heeft en wat de omgeving biedt. Wij zoeken daarom niet alleen naar een verklaring, maar vooral naar aangrijpingspunten voor ontwikkeling.

Handelen staat niet gelijk aan behandelen. Handelen betekent dat we samen met betrokkenen inspelen op wat een situatie vraagt en bijdragen aan verandering waar dat wenselijk is en ondersteuning waar dat nodig is. Wij vertalen wat we begrijpen direct naar het dagelijks leven, zodat ontwikkeling weer mogelijk wordt.

"We willen niet de mens passend maken, maar de wereld beter laten aansluiten."

- Pedagoog

Een voorbeeld van een pedagoog

Op een middelbare school valt op dat een leerling minder sociale contacten heeft en snel boos reageert. Als pedagoog ga ik in gesprek met de leerling en observeer in de klas om gedrag te begrijpen en de situatie in kaart te brengen (bijv. onzekerheid en overprikkeling). Vervolgens ondersteun ik als pedagoog de mentor met concrete handelingsstrategieën, zoals structuur bieden en voorspelbaarheid vergroten. Hierdoor neemt de spanning af en functioneert de leerling beter. Het begrijpen van de situatie leidt tot passende ondersteuning. Een classificatie voegt in dit geval geen extra handelingsperspectief toe en is daarom niet nodig om de problemen op te lossen.

Meer weten?

Zie bijvoorbeeld de NVO-visie op orthopedagogische diagnostiek (2026) en het interview met Floortje Scheepers (2021) voor Sociale Vraagstukken.

3.4 We agenderen en spreken ons uit

Ambitie:

Onze expertise maakt dat juist wij kunnen inspringen op de veranderlijkheid van de maatschappij. Wij zetten deze expertise en pedagogische visie bewust in en maken deze herkenbaar en beschikbaar voor anderen. Dit doen we voor mensen, hun omgeving en de samenleving.

We vertegenwoordigen de stem van kinderen en van volwassenen in afhankelijkheidsrelaties en komen op voor hun perspectief en behoeften in maatschappelijke vraagstukken. Pedagogiek is een normatieve discipline. Dat betekent dat wij niet alleen beschrijven wat we zien, maar ons ook uitspreken over wat nodig is om ontwikkeling, welzijn en kwaliteit van leven te bevorderen. Vanuit die verantwoordelijkheid signaleren we wanneer beleid, systemen of maatschappelijke ontwikkelingen mensen belemmeren in hun ontwikkeling of participatie en brengen we het pedagogisch perspectief actief in.

"Het is onze taak om het pedagogisch perspectief te alle tijden onder de aandacht te brengen en hier soms zelfs voor te strijden."

- Pedagoog

Wij nemen hierin onze verantwoordelijkheid. Dit betekent dat wij ons uitspreken over wat nodig is. We agenderen het pedagogisch perspectief binnen onze eigen organisaties én daarbuiten. We sluiten aan bij relevante tafels en dragen bij aan beleid en maatschappelijke vraagstukken, zowel gevraagd als ongevraagd. Dit doen we vanuit onze praktijk- én wetenschappelijke expertise.

"Als pedagoog signaleer ik niet alleen, ik agendeer."

- Pedagoog

Een voorbeeld van een pedagoog

Binnen de jeugd-GGZ-organisatie waar ik werk, zag ik als pedagoog dat de behandeling van kinderen vaak individueel werd opgepakt en zicht richtte op incidenten. Dit heb ik ingebracht bij het multidisciplinair overleg. Ik deelde mijn observaties en onderbouwde dit met wetenschappelijke kennis over het belang van een meer preventieve, groepsgerichte aanpak. Door actief deel te nemen en mij uit te spreken, word ik als pedagoog betrokken bij beleidskeuzes en interventies.

4. Achtergrond en verdieping

Deze pedagogische visie bouwt voort op bestaande wetenschappelijke inzichten, beroepsstandaarden en visiedocumenten. Onderstaande publicaties vormen een selectie van bronnen die verdieping bieden bij de uitgangspunten en ambities uit deze visie. Zij geven geen uitputtend overzicht van de beschikbare literatuur.

ⓘ Bronnen:

Bowlby, J. (1988). *A secure base: Clinical applications of attachment theory.* Routledge.

Bronfenbrenner, U. (1994). Ecological models of human development. In T. Husén & T. N. Postlethwaite (Eds.), *International encyclopedia of education* (2nd ed., Vol. 3, pp. 1643–1647). Pergamon Press.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior.* Plenum Press.

De Wilde, E., De Greeff, J., Monshouwer, K., Smeets, L., & Den Hollander, W. (2020). *Het IJslandse preventiemodel in Nederland: Tussenevaluatie.* Trimbos-instituut.

Kok, R., Lucassen, N., Luijk, M., & Van der Horst, F. (2025). *Opvoeden en opgroeien: Handboek pedagogiek.* LannooCampus.

Luijk, M. P. C. M., Lucassen, N., Kok, R., Ringoot, A., Asscher, J., Bergwerff, C. E., Bosman, R., Branje, S., de Bree, E., Brummelman, E., Cima, M., Creemers, H., van Dijk, M., Dobber, M., Endendijk, J., de Haan, A., Harder, A., van Harmelen, A.-L., Hibbel, B., … van der Horst, F. C. P. (2025). Opgroeien in een veranderende wereld: De pedagogiek als verbindende wetenschap. *Pedagogiek,* 45(2), 192–213. https://doi.org/10.5117/PED2025.2.005.LUIJ

Nederlandse vereniging van pedagogen en onderwijskundigen. (2025a). *Beroepscode voor (ortho)pedagogen.* https://www.nvo.nl/kwaliteit/beroepscode-en-tuchtrecht

Nederlandse vereniging van pedagogen en onderwijskundigen. (2025b). *Beroepscompetentieprofielen van orthopedagogen en orthopedagoog-generalisten.* https://www.nvo.nl/kwaliteit/beroepscompetentieprofielen

Nederlandse vereniging van pedagogen en onderwijskundigen. (2026). *Visie op orthopedagogische diagnostiek.* https://www.nvo.nl/actueel/nvo-visie-orthopedagogische-diagnostiek

Nederlandse vereniging van pedagogen en onderwijskundigen. (z.d.). *Ontmoet de NVO-pedagoog!.* Ik kan het. https://ikkanhet.nl/

Peeters, P.-H. (2021, 9 februari). *Ggz-hoogleraar Floortje Scheepers: 'Als je mensen enkel medisch indeelt, lopen ze vast'.* Sociale Vraagstukken. https://www.socialevraagstukken.nl/interview/ggz-hoogleraar-floortje-scheepers-als-je-mensen-enkel-medisch-indeelt-lopen-ze-vast/

Prinsen, B., Steinbuch-Linstra, I., & Krähe, A. J. (2015). Investeren in opvoeden en opgroeien loont! *Tijdschrift voor Jeugdgezondheidszorg,* 47(1), 6–9. https://doi.org/10.1007/s12452-015-0003-0

Rogers, C. R. (1961). *On becoming a person: A therapist's view of psychotherapy.* Houghton Mifflin.

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry,* 11(4), 227–268. https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_01

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2017). *Self-determination theory: Basic psychological needs in motivation, development, and wellness.* Guilford Press.

Timmers-Huigens, D. (2004). *Opvoeden praktisch bekeken: Vraagbaak voor opvoedingsondersteuning.* Bohn Stafleu van Loghum.

Tweede Kamer der Staten-Generaal. (2025, 26 maart). *Motie van de leden Ceder en Westerveld over gemeenten rekenschap laten geven van hoe zij de sociale en pedagogische basis versterken.* https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2025D13225&did=2025D13225

United Nations. (1989). *Convention on the Rights of the Child.* United Nations Treaty Series, 1577, 3. Via: wetten.nl - Regeling - Verdrag inzake de rechten van het kind - BWBV0002508

United Nations. (2006). *Convention on the Rights of Persons with Disabilities.* United Nations Treaty Series, 2515, 3. Via: wetten.nl - Regeling - Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap - BWBV0004045

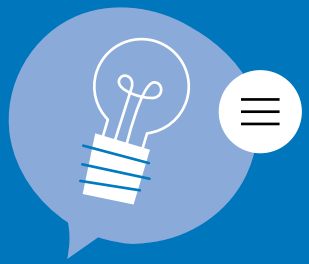
United Nations. (1948). *Universal Declaration of Human Rights* (General Assembly Resolution 217 A [III]). Via: wetten.nl - Regeling - Universele Verklaring van de Rechten van de Mens - BWBV0001008

Van den Berg, B., Donker, A., & Tuenter, T. (2023). *De waarde van de pedagogische basis.* Nederlands Jeugdinstituut. https://www.nji.nl/uploads/2023-05/De-waarde-van-de-pedagogische-basis.pdf

Vereniging van Nederlandse Gemeenten, Brancheverenigingen Maatschappelijke Kinderopvang, PO-Raad, VO-raad, MBO Raad, Jeugdzorg Nederland, Sociaal Werk Nederland, & Overkoepelend Netwerk Samenwerkingsverbanden. (2025). *Samenwerkingsgids: Een stevige pedagogische basis.*

Deze visie sluit aan op recente nationale akkoorden, waaronder het Integraal Zorgakkoord (2022), Gezond en Actief Leven Akkoord (2023), Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (2025), De Hervormingsagenda Jeugd (2023), Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming (2022), Hoofdlijnenakkoord Ouderenzorg (2025), Toekomstagenda zorg en ondersteuning voor mensen met een beperking (2021).

5. Begrippenlijst

Hier lichten we de belangrijkste begrippen uit deze visie toe, zodat duidelijk is hoe ze in dit document worden bedoeld. Deze definities zijn gebaseerd op de gangbare definities in wetenschappelijk onderzoek, beleid en praktijk.

Wij-perspectief
De pedagogische visie is tot stand gekomen voor en door pedagogen. De visie is daarom geformuleerd in het wij-perspectief: wij als pedagogen.

Pedagogen
In deze visie gebruiken we de term pedagogen als verzamelbegrip voor alle professionals die vanuit een pedagogisch perspectief werken aan ontwikkeling, leren en opgroeien. Hieronder vallen pedagogen, orthopedagogen, orthopedagoog-generalisten, onderwijskundigen en andere pedagogisch geschoolde professionals op hbo-, wo- en postmasterniveau. Zij zijn werkzaam in onder andere onderwijs, kinderopvang, jeugdhulp, gehandicaptenzorg, ouderenzorg, GGZ, beleid, onderzoek en wetenschap.

Complexe situaties
Met complexe situaties wordt verwezen naar situaties waar er meerdere en verschillende onderliggende behoeften en/of stressoren zijn met complexe samenhang. Hierdoor is het moeilijker om te analyseren welke onderliggende behoeften en/of stressoren invloed op elkaar hebben en waar als eerste op ingestoken kan worden.

Omgeving
Omgeving, ook wel context, is het geheel van mensen, relaties, leefomstandigheden en maatschappelijke factoren waarin iemand opgroeit, leert, leeft en zich ontwikkelt. Pedagogen werken omgevingsgericht, ook wel contextgericht of systemisch: de wisselwerking tussen de persoon en deze omgeving is het uitgangspunt. Daarom richt de pedagoog zich niet alleen op het individu, maar ook op het versterken van de omgeving en de relatie tussen beide.

Pedagogisch perspectief
Het pedagogisch perspectief is een manier van kijken en handelen waarin ontwikkeling wordt begrepen vanuit de wisselwerking tussen individu, relaties en omgeving. Het pedagogisch perspectief verbindt kennis over ontwikkeling met de vraag wat nodig is om mensen optimaal tot ontwikkeling te laten komen en volwaardig te laten deelnemen aan de samenleving. In deze pedagogische visie gaan we nader in op het pedagogische perspectief en de kracht hiervan.

Pedagogische basis
De pedagogische basis is het geheel aan mensen, relaties, leefomgevingen en voorzieningen die bijdragen aan gezond, veilig en kansrijk opgroeien, ontwikkelen en samenleven. Een sterke pedagogische basis biedt kinderen, jongeren en hun opvoeders steun bij alledaagse opvoed- en ontwikkelvragen, versterkt ontwikkelkansen en veerkracht en voorkomt dat gewone uitdagingen onnodig uitgroeien tot specialistische zorg.

Pedagogische ladder
De pedagogische ladder beschrijft de samenhang tussen de aard en ernst van opvoed-en ontwikkelvragen en de mate van pedagogische ondersteuning die passend is. Zij gaat uit van een continuüm, waarin voor iedere fase, van onzekerheid tot nood, een passende vorm van pedagogische ondersteuning beschikbaar is. De ondersteuning loopt van erkennen en normaliseren tot specialistische begeleiding en complexe zorg. De pedagogische ladder onderstreept dat over het gehele spectrum van problemen pedagogische ondersteuning relevant kan zijn.

Volwassenen in afhankelijkheidsrelaties
Wanneer we het hebben over volwassenen in afhankelijkheidsrelaties, verwijzen we naar personen die voor hun ontwikkeling, welzijn, ondersteuning, behandeling, begeleiding, beoordeling of bescherming in meer of mindere mate afhankelijk zijn van een ander. Door deze afhankelijkheid bestaat een ongelijke machtsverhouding, waardoor extra zorgvuldigheid, professionele verantwoordelijkheid en bescherming noodzakelijk zijn.